

УДК 005.57:35

Ірина Макарова*доцент кафедри електронного урядування та інформаційних систем
ОРИДУ НАДУ при Президентіві України, к.тех.н.***Людмила Сметаніна***доцент кафедри електронного урядування та інформаційних систем
ОРИДУ НАДУ при Президентіві України, к.пед.н*

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Перетворення інформації на товар, зростання інформаційних потреб суспільства, спрямованих на отримання повної, достовірної та своєчасної інформації, створює передумови для розвитку виробництва інформаційних і програмних продуктів та послуг, що у свою чергу робить актуальною проблему інформаційного менеджменту не лише на рівні підприємств та організацій, а й на рівні держави. У статті проаналізовано сутність поняття інформаційного менеджменту в умовах зміни парадигми суспільного управління та виокремлено коло питань, які включені до галузі інформаційного менеджменту на рівні держави. На основі аналізу сформульоване визначення інформаційного менеджменту в публічному управлінні у контексті управлінської технології.

Ключові слова: інформаційний менеджмент; інформаційний менеджменту у публічному управлінні; публічне управління; публічне адміністрування; державне управління.

Irina Makarova*Associate Professor of the Electronic Management and Information Systems Department,
ORIPA NAPA under the President of Ukraine, PhD in Engineering Sciences, Docent***Lyudmila Smetanina***Associate Professor of the Electronic Management and Information Systems Department,
ORIPA NAPA under the President of Ukraine, PhD in Pedagogic sciences, Docent*

THE ESSENCE OF THE INFORMATION MANAGEMENT CONCEPT IN PUBLIC GOVERNANCE

Formulation of the problem. The information turns into a commodity in modern society. The society's needs of reliable, relevant and timely information are increasing. This situation creates the prerequisites for the development of production of information and software products and services. The problem of information management becomes relevant not only at the level of enterprises and organizations, but also at the state level. There is no unambiguous understanding about the concept of «information management» in the science of management yet.

The purpose of the article is to analyzing the essence of the concept of information management in the context of changing the paradigm of public administration.

The main body of the research. Theoretical analysis of the essence of the concept of information management at the state level held. The issues that are included in the field of information management at the state level are highlighted. The definition of information management in public administration in the context of management technology is formulated.

Conclusions of the research. Information management at the state level is an integral part of public administration, which in turn is included in a wide range of public governance issues.

By information management in public governance we mean professional activities aimed at achieving the goal of effective use of information resources at all levels of government and local government, which is subordinated to the ideas of strategic planning, uses work, intelligence and motives of people's behavior.

Key words: information management; information management in public governance; government governance; public governance; public administration.

Постановка проблеми. У житті людини існує єдиний вид ресурсу, який можна використовувати, але не можна вичерпати – це інформаційні ресурси. Вони утворюються у результаті науково-технічної та господарської діяльності людини і накопичуються у формі, що дає змогу їх відтворювати. Перетворення інформації на товар, на об'єкт купівлі-продажу є важливою особливістю розвитку інформаційних відносин. Зростання інформаційних потреб суспільства, спрямованих на отримання повної, достовірної та своєчасної інформації, створює передумови для розвитку виробництва інформаційних і програмних продуктів та послуг, що у свою чергу робить актуальною проблему інформаційного менеджменту.

Метою інформаційного менеджменту є забезпечення ефективного розвитку організації за допомогою регулювання різних видів її інформаційної діяльності. Ефективна діяльність та її управлінська складова базується на інформації, що відображає внутрішнє та зовнішнє середовище функціонування організації. Вона є сукупністю необхідних відомостей і знань для проведення обліку, аналізу, контролю, прийняття і організації виконання рішень [5]. Інформаційні ресурси та рівень індустрії інформації справляють вирішальний вплив на конкурентоспроможність наукоємних галузей промисловості й визначають рівень розвитку країни. Тому інформаційний менеджмент сьогодні є актуальною проблемою не лише на рівні певних підприємств та організацій, а й на рівні держави. Успішна діяльність у сфері інформаційного менеджменту держави тісно пов'язана з вирішенням проблем раціонального використання інформаційних та матеріальних ресурсів, а також сприяє досягненню стратегічних цілей країни, зазначених у Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» [10].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інформаційного менеджменту з різних аспектів розкривали у своїх дослідженнях такі науковці, як Б. Н. Головкин, А. С. Грінберг, А. М. Кобилін, О. В. Матвієнко, М. Н. Цивін, Н. І. Шанченко та ін. Окремі питання фінансового інформаційного менеджменту в освіті були розглянуті О. О. Денисовою [2], інформаційний менеджмент та його місце у підготовці майбутніх керівників навчальних закладів розкрив А. Г. Гуралюк [1]. О. Б. Кукарін вивчав питання інформаційного менеджменту у формуванні оптимальних інформаційно-технологічних структур органів державної влади [7]. Однак, комплексний підхід до вивчення сутності інформаційного менеджменту на рівні держави в умовах реформи системи державного управління та спрямованості до Євросоюзу залишається не достатньо розкритим.

Мета статті. За мету статті нами були поставлені завдання аналізу сутності поняття інформаційного менеджменту в умовах зміни парадигми суспільного управління та виокремлення кола питань, які включені до галузі інформаційного менеджменту на рівні держави.

Виклад основного матеріалу дослідження починаємо з уточнення поняття «інформаційного менеджменту».

У загальному розумінні менеджмент – це вміння досягати поставленої мети, використовуючи працю, інтелект, мотиви поведінки людей. Термін «менеджмент» вживається у багатьох значеннях та часто використовується як синонім терміну «управління», що означає особливий вид діяльності, спрямований на ефективне керівництво людьми у різних організаціях, а також певну сферу людського знання, яке допомагає реалізовувати цю функцію.

У більш конкретному розумінні, менеджмент – це самостійний вид професійно здійснюваної діяльності, спрямованої на досягнення у ході будь-якої господарської діяльності організації, яка діє у ринкових умовах, певних цілей шляхом раціонального використання фінансових, матеріально-технічних та трудових ресурсів [6].

Згідно ст. 12 Закону України «Про інформацію» під інформаційною діяльністю розуміється сукупність дій, спрямованих на задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб і держави. Інформаційна діяльність сьогодні відноситься до основних видів господарської діяльності як підприємства так і держави, тому логічно потребує і якісного менеджменту.

У науці про управління, поки що не існує однозначного розуміння поняття «інформаційний менеджмент». Прийнято трактувати інформаційний менеджмент у вузькому і широкому сенсі. У вузькому сенсі менеджмент розуміють як синонім «діловодства», тобто як управління процесом підготовки та створення офіційного документа.

У широкому сенсі інформаційний менеджмент – це технологія, компонентами якої є інформація, персонал, технічні та програмні засоби забезпечення інформаційних процесів, а також нормативно встановлені процедури формування і використання інформаційних ресурсів.

Виокремлення інформаційного менеджменту у самостійний вид діяльності зумовлене, з одного боку, необхідністю підвищення ефективності при прийнятті управлінських рішень у сфері інформатизації, а з іншого – збільшенням впливу інформаційних технологій на ефективність основної діяльності суб'єктів господарювання.

На початку становлення поняття інформаційний менеджмент сприймався як менеджмент створення систем, пов'язаних із розробкою, рекламою, торгівлею та експлуатацією комп'ютерних мереж, які обслуговують різноманітні інформаційні потреби сучасних промислових підприємств, банків, комерційних організацій, навчальних закладів тощо. Згодом таке сприйняття поняття дещо розширилось до галузі знань, яка відповідає за управління процесом взаємодії бізнесу та інформаційних технологій. Сьогодні процес інформаційного менеджменту є невід'ємною частиною процесу управління в сучасних організаціях та необхідним процесом для збільшення ефективності бізнес-процесів у сучасних економічних умовах. Тому, останнім часом інформаційний менеджмент усе частіше розглядається як самостійна галузь управління, на рівні з фінансовим, операційним, стратегічним, інноваційним або менеджментом персоналу тощо. Однак, існує велика розбіжність щодо змістовного наповнення поняття інформаційний менеджмент серед фахівців різних країн і різного наукового спрямування, тому сформованість концепції інформаційного менеджменту як самостійного наукового напрямку в теорії менеджменту потребує постійного уточнення.

Теоретичне окреслення концепції інформаційного менеджменту також стосуються й галузі, де його інструментальний апарат буде використовуватись. Інформаційний менеджмент сьогодні є необхідним не лише для комерційних організацій, а й для таких галузей діяльності суспільства як: освіта, наука, медицина та ін. Глобальною для кожної країни світу нині, є проблема управління сукупними інформаційними ресурсами суспільства. Таким чином інформаційний менеджмент стає складовою державного управління. Уточнимо його сутність.

Під час суспільної трансформації, пов'язаної із впровадженням демократичних цінностей та європейських стандартів у державному будівництві нашої країни відбулися зміни. Модель державного управління владного характеру, ключовими елементами якої були держава і державна влада, була змінена на модель управління, орієнтовану на забезпечення сталого розвитку держави і поліпшення якості життя людини. Зміна моделі призвела до трансформації сутності поняття управління у державі та уточнення терміну «публічне управління».

В законодавстві України не визначено терміни «публічне управління» та «публічне адміністрування». Навколо цих термінів точаться поки що наукові дискусії.

Щодо терміну «публічне управління», то Мережа ООН з публічного адміністрування UNPAN надає наступне визначення: «публічне управління – це галузь практики і теорії, яка є центральною для публічного адміністрування та зосереджена на внутрішній діяльності публічних установ, зокрема на вирішенні управлінських питань, пов'язаних з контролем та керуванням, такими як планування, організаційне обслуговування, інформаційні системи, управління персоналом, та оцінки ефективності» [11].

У загальному значенні, поняття «публічне управління» відображає інтегральний системний механізм, підсистемами і елементами якого виступають політичні програмні орієнтири і пріоритети, нормативне регулювання, процедури, фінансовані державою або органами місцевого самоврядування централізовані, і децентралізовані організаційно-управлінські структури та їх персонал, що відповідають за адміністрування діяльності у певній галузі суспільних відносин на національному, субнаціональному та місцевому рівнях [7, с. 17].

Метою управління є організація спільної діяльності людей, їх окремих груп та організацій, забезпечення координації взаємодії між ними, а його суттю – здійснення керуючого впливу на відповідні об'єкти. Об'єкт управління – це система, яка підпорядковується владній волі суб'єкта управління і виконує його рішення, тобто система, якою управляють [6, с. 35].

Управління включає і «адміністрування» і «керування, володіння, керівництво, організацію». Таким чином, публічне адміністрування є складовою публічного управління (врядування), метою якого постає розвиток держави на засадах демократії з використанням ефективних новітніх методів і технологій управління та направлених на забезпечення громадян на рівні світових стандартів [4].

У широкому сенсі під публічним адмініструванням розуміють всю систему адміністративних інститутів із ієрархією влади, за допомогою якої відповідальність за виконання державних рішень спускається зверху донизу. Тобто публічне адміністрування – це скоординовані групові дії з питань державних справ, які: пов'язані із трьома гілками влади (законодавчою, виконавчою і судовою; мають важливе значення у формуванні державної політики; є частиною політичного процесу; значно відрізняються від адміністрування у приватному секторі; пов'язані із багаточисельними приватними групами та індивідами, які працюють у різних компаніях та громадах [9].

У вузькому розумінні публічне адміністрування пов'язане із виконавчою гілкою влади і розглядається як: професійна діяльність державних службовців, яка включає всі види діяльності, спрямовані на реалізацію рішень уряду; вивчення, розробку та впровадження напрямів урядової політики [3, с. 4].

На публічне управління істотний вплив завжди надавали, надають і будуть надавати питання і проблеми як світової, так і внутрішньої політики, суспільного життя. Прийняття будь-якого рішення, на рівні держави у тому числі, вимагає оперативної обробки значних масивів інформації. Компетентність керівника залежить не стільки від досвіду, отриманого в минулому, скільки від володіння достатньою кількістю актуальної для даної ситуації інформації та вміння зробити корисні висновки. Перед керуючим органом постають завдання отримання інформації, її переробки, а також генерування й передачі нової похідної інформації у вигляді керуючих впливів. Такі впливи здійснюються в оперативному й стратегічному аспектах і ґрунтуються на раніше отриманих даних, від правдивості й повноти яких багато в чому залежить успішне рішення багатьох завдань управління.

Таким чином, інформація стає тим стратегічним ресурсом який: впливає на прийняття рішень; відносно якого приймаються рішення; інструментом реалізації яких вона і постає.

Підсумовуючи проведений аналіз співвідношення понять, можна зробити висновок, що інформаційний менеджмент на рівні управління держави має всі ознаки управлінської

технології у контексті управління за допомогою інформації та у сучасних реаліях є складовою частиною публічного адміністрування. Технологія – це деяка логіка виробничих процесів, що забезпечує виготовлення певної продукції заданих параметрів. Будь яка технологія має чітку структуру, як виробничий процес, складається з системи взаємопов'язаних елементів: ціль – зміст – дії та операції – результат. Передбачає порядок, правила, норми, заборони, ланцюги операцій, етапи реалізації.

В Концепції розвитку електронного урядування в Україні [8] зокрема зазначено, що серед проблем, які потребують першочергового вирішення є низька якість управління розробленням, впровадженням, підтримкою та розвитком інформаційно-телекомунікаційних систем (бази даних, реєстри тощо) та ресурсів (центри обробки даних, телекомунікаційні мережі тощо) органів влади. Розв'язання цієї проблеми можливо методами інформаційного менеджменту.

Окреслимо коло питань, якими опікується інформаційний менеджмент у контексті публічного адміністрування як технології публічного управління та адміністрування.

Об'єктами управління в інформаційному менеджменті є:

- інформація в різних формах її існування;
- інформаційні системи та інформаційні технології;
- інформаційна індустрія та інформаційний ринок;
- кадри, які реалізують функції виробництва, використання та зберігання інформації.

Суб'єктами управління виступають спеціальні центральні і регіональні органи, які реалізують державну політику в галузі управління інформацією і служби управління інформаційними ресурсами установ, організацій і підприємств.

Однак, виходячи з сприйняття інформаційного менеджменту на рівні держави саме у технологічному контексті мусимо зауважити, що будь-яка технологія окрім об'єктів та суб'єктів має концептуальний компонент, який розкриває ціль та сутність подальшої роботи технології. Саме тому важливою частиною інформаційного менеджменту у публічному адмініструванні є стратегічне планування на всіх рівнях роботи з інформацією. Саме конструктивне стратегічне планування надає можливість ефективного використання ресурсів усіх типів для роботи з інформацією. Це не тільки матеріальні ресурси, які завдяки стратегічному плануванню будуть використовуватись раціонально, це й людські ресурси, технічні та управлінські.

Таким чином, для вироблення стратегії дій у галузі інформаційного менеджменту у публічному адмініструванні необхідно чітко відстежувати стан інформаційного ринку, проводити постійні аудити ефективності діяльності вже існуючих інформаційних технологій, які функціонують у державі, моніторити нові тенденції у майбутніх змінах цього ринку, аналізувати ефективність використання нових технологій на рівні держави, оцінювати ризики прийняття рішень щодо модернізації інформаційної технології як зі стратегічної точки зору так і на рівні матеріальних ресурсів. Професійне планування цього напряму має вплив і на реалізацію інформаційної політики держави, і на ефективність реалізації роботи електронного уряду, має тісні зв'язки із побудовою стратегії інформаційної безпеки держави. Ще один з важливих компонентів технології – це людські ресурси, які відграють роль як об'єкту впливу так і роль інструменту реалізації. Саме відсутність професійних кадрів, їх постійної перепідготовки може стати тією слабкою ланкою у реалізації технологічного ланцюга.

Висновки. Підводячи підсумки аналізу сутності поняття інформаційного менеджменту на рівні публічного урядування можемо стверджувати, що інформаційний менеджмент на рівні держави є складовою частиною публічного адміністрування, яке у свою чергу включається до великого кола питань публічного урядування. Під *інформаційним менеджментом у публічному управлінні* ми будемо розуміти професійну діяльність, спрямовану на досягнення мети ефективного використання інформаційних ресурсів на всіх

рівнях *державного* управління та місцевого самоврядування, яка підпорядковується ідеї стратегічного планування, використовує працю, інтелект та мотиви поведінки людей.

Перспективи подальших розвідок дослідження вбачаємо в окресленні проблем розвитку інформаційного менеджменту у публічному адмініструванні та побудові ефективної моделі і технології інформаційного менеджменту на рівні держави.

Література.

1. Гуралюк А. Г. Інформаційний менеджмент та його місце у підготовці керівника навчального закладу в системі післядипломної педагогічної освіти. URL: <http://tme.umo.edu.ua/docs/6/11gurppe.pdf>.

2. Денісова О. О., Сендзюк М. А. Дослідження інформаційної системи фінансового менеджменту підприємств. *Економіка та підприємництво* : зб. наук. праць молодих учених та аспірантів. Київ: КНЕУ, 2010. Вип. 25. С. 196–205.

3. Зарубіжний досвід публічного адміністрування: метод. рек. / за заг. ред. Н. М. Мельтюхової. Київ: НАДУ, 2010. 28 с.

4. Колесникова К. Співвідношення державного управління та публічного адміністрування у процесі суспільної трансформації. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2013-3/doc/1/06.pdf>

5. Литвинова Л. В. Менеджмент і маркетинг електронного урядування: навч. посіб. Київ: НАДУ, 2013. 68 с.

6. Малиновський В. Я. Державне управління: навч. посіб. Вид. 2-ге, доп. та перероб. Київ: Атіка, 2003. 576 с.

7. Серов О. В. Аналіз термінологічного забезпечення категорійно-понятійного апарату в галузі знань «Публічне управління й адміністрування». *Державне управління: теорія та практика*. 2016. № 2. С. 15–23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2016_2_4.

8. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.09.2017 р. №649-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80>

9. Філіпова Н. В. Зміна співвідношення понять «державне управління», «публічне адміністрування», «публічне управління» в системі суспільно-політичної трансформації. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2015. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2015_6_5.

10. Цілі сталого розвитку 2016–2030. URL: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>

11. UN Public Administration Glossary. UN Public Administration programme. URL: <http://www.unpan.org/Directories/Glossary/tabid/1398/language/en-US/Default.aspx>